

Elöl-já ro Beszéd.

Ea szokatlan Dolog volna is egy Munkának Elöl-já ro Beszéd nélkül Világra jönni, még-is mind inkább elkerülhetné az Író azért, hogy az Olvasok előtt unalmas ereje mutogatásdtól ment legyen (mert az e' félékben akárki-is örömeft, had a teifzhető nyomát elméjének) vagy pcúg azért, hogy avat-is szót ne szaparíttson. Az első okra való nézve senki kedvetlenebbül nem írt Elöl-já ro Beszédet mint én, tudván azt, hogy az hol minden Író elméjének jelét adja nekem abban tagadhatatlan gyengeségem megtettzik. De ezen Fordítás eleiben szükségesnek ítélem írni, még a' bevett szokáson kívül-is, azért hogy az Írónak Elöl-já ro Beszédetében foglalt hasznosabb jegyzéseit, mellyek munkájához tartoznak az enyimben beférhezteffem, mert helytelen lelt volna, egészfzen fordítanom, mivel bővebben a' Frantzia Játékok írása Mesterségéről szol, 's azoknak jobbítására tzelez benne.

E' mellett kívántam vakmerő Bátorságomat, hogy ezen különös erejü, és szépségü munkának fordításá-

ditásához fogtam, a' Világ előtt meg-esmérni, 's azt követő tsekélységemnek nem palástáló okait keresni, hanem elégtelenségemet meg-vallani.

Elégségesnek tartom választásomnak érdemes okául azt említeni, hogy alig jött Világra a' G. Comens Története, hogy azt mindgyárt egy Nemzete Javában forgodo Németre fordította. Ha azért az én erőtlen fordításomból is egészszén nagy érdeme a' Munkának ki nem tettik, bizonyította a' Német Fordítónak fáradozása, minden Frantziául tudokkal, hogy nem csak méltó volt ez a' Könyv esmértségeben jönni a' tsupu Magyaroknak, hanem kár hogy valaki nállamnál alkalmatosabb benne nem foglalatzkodott, a' kinek több ideje is lévén, az eredet nyelven lévő erejéhez 's ritkaságához könnyebben közelített volna; mert azt mértem állítani hogy senki is az eredeti nyelven való szépségéhez, nyelvünknek természeti miatt kivált a' Verselésben nem érhetett volna; ha csak a' Verseknék értelmét egymásban nem tserélgetné, a' mely által a' fordítás nyilván nagyobbra terjedne, mint az eredet nyelven vagyon, mellyet el-akarván kerülni, azért hogy hűségesebb legyen fordításom, jobbára minden Versben ugyan azon értelmű szókat szorítottam a' mi a' Frantziában vagyon, el-is értem azt a' Végemet hogy a' Magyarban nem léfzen több két három Versnél, mint a' Frantziában. Némely ritkább helyen meg-történt ugyan az-is, hogy a' Frantzia Verset csak felében 's hiányosan magyarázhattam a' Vers írásnak szoros határa miatt, vagy pedig egy két rendet a' Vers másjának potolásában magam fejétől-is irtam, mely

okon

okon az egész Darab mind a' szorongatás, mind pedig a' k'ihagyás miatt ésségéből 's erejéből sokat el-vesztett. De valaminthogy akármely kis Hézakon is süt bé a' Nap, azon annak egész fényét lehet látni, szintén úgy reméllem, hogy az én hibás foglaltságommal olyanoknak kik az idegen nyelveknek értelmére nem juthattak, kedves Nemzetemben annyit használhatok, hogy avagy csak valamenyiben ezen szép munkával esmerkedhetnek.

Ha a' Szánakozás, és a' Félelem két olyan erős Rugo, melyet a' szív jó erkölcsének művelésére lehet fordítani, nintsen csak egy Történet-is alkalmazható azon két hathatos indulatra, mint a' G. Comens esete, nem lehet érzéketlenül olvasni életét, mindenek felett meg hatya az Embert utoltydra, midőn annak az érdeklő nagy fájdalomnak egész erejét lehet benne szemlélni. Elég hasznos foglal azért magában ha a' szíveket meg-hattya, és egy kevés könyhullatást indíthat, és bennünket annak a' nagy, és szükséges Igazságnak ismételére vihet; hogy az indulatokban a' leggyengébb szikrák-is rettenetes gyuladáfokat okozhatnak, a' mely gyakran minden szerentsétlenségnek 's néha minden halálos vétkeknek forrása lehet.

Vagynak minden féle Vitézek. Tudni való dolog hogy a' Trappbéli szerzeteseket a' Buzgoság éleszteti, mellyel midőn a' Vallás, az emberi szemek előtt a' leg-nagyobb méltoságu, és hathatosságu dolog, egyesül, tsudra méltó erejü Lelkeket készít. A' szívben meg-fojtani az emberi indulatnak leg-kissebb gyöke.

gyökerét-is. El-fogódni 's el-telni az egyszersmind vigasztalo, és rettenetes Ijlenségnek képzelésévé', a' ki büntet, és jutalmaz. Némünémüképpen vigyázni magára mint leg kegyetlenebb ellenségére, magával tusakodni, és magán erőt venni. Képtelen keménységgel lábbal tapodni a' büszkeséget, Lelkünknek azt a' nagy hatalmu indulatlyát. A' leg-mélyebb aláztatosságban keresni a' ditsőséget. Az egész Földet mindennemű változásaival látását el-vesztetni, azért hogy a' szem szüntelen az égre függesztve lehessen. Olyan örömmel meg-halni, mint mások születnének; ha akkor valami esméretségre alkalmasok volnának. Végre magát egész-szen semmivé tenni, hogy ujj természetű lehessen; Illyen az az élet melyet a' Trap-béli Remetek előnkben terjesztenek. Még a' Vall's-nak-is fényétől meg-lévén fosztva, nintsen olyan tekintet, melyet ennek volta álmélkodással magára ne függeszsen, Constańtinápolyban szintén ugy mint Frantzia Országban az holott lakoznak, tsudálják az illyen hálandokat. Ezekről a' Szerzetesekről lehet el-mondani betű szerént: Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum iletu milcebam.

Meg kell jegyezni hogy a' leg-szorosabb halgatás, egy a' fővebb rend-tartások közzül valo. Tsak az Apát Ur adhat szabadságot a' szóllásra. Proba idejeket sokaknak két három Esztendővel-is meg-nyujtyák. Az Idegenek-is az Apát Ur előtt artzal a' földre borulnak. Fratereknek nevezik őket, egyedül az Apát Urat hívják Atyának. Mind ezek a' környül álló dolgok, nem szükségtelenek azoknak a' kik

ezen szomorú Darabnak olvasásában valami kellemetességet keresnek. Ezen Szerzetesek minck előtté ki-mulnának, szalmából, és Hamuból vetett Agyra fektetik őket, hofzszáson iszszák az Halálnak iszonyító pohárdt. Kéjelkedem hogy a' leg-nagyobb Világi Bóltességű emberek-is meg-elégednének az ily mód-dal való halálozással. Tsak a' Vallás mehet ilyen folyos, és az emberi természettel ellenkező erőszakokra, egyedül a' Vallás önthet vigasztalást azokban a' töredelmességben el-száradott szívekben, azt pedig végben nem vihetné a' mi képzelt Bóltesszégünk.

Illyen ujj, és gazdag kutszöböl vagyon vére ezen Munkának eredete. Az egész Darabban el-terjedett annak a' szomorúságnak Neme, mely a' Játék irás Mesterségében találom a' leg első szépség, 's mellyet a' Régiek igen jól esmiértének, 's gyakoroltanak, a' mostaniak pedig nem tudták, vagy egészen el-kerültek. Meg-tették a' leg tanultabb Vers-iro Mestereknek munkájokból, nevezetesen a' Doñor Jung éjtszakáiból, hogy mennyi ereje légyen, 's mint meg has-szon mindeneket az e' féle szomorú dolog. Soha az ember olyan indulatokat nem érez magában, egy virágokkal tellyes mezőnek, egy költséges kertnek, egy ujj épületnek, látására, mint valami vad tekintett Helységnek, tsendes erdőnek, avagy holmi rom-ladozott régi Kő-falaknak szemlélésére, mellyen úgy tettzik mintha a' számos Esztendőök halmözva fekünnének. Jo volna ha a' Természet vizsgálók annak az indulatnak okát fel-tudnák keresni, és adni, a' mely bennünket el-fog, 's uralkodik rajtunk midőn valami régi emlékezet köveket, Temetőket, omladozott Váro-

Várat nézegetünk. Majd úgy lehetne vélekedni abból hogy inkább a' fájdalomra, és a' kedvetlenségre születettünk.

Az illetén szomorú Játékoknak, még az a' haszna-is vagyon, hogy el-fog bennünket minden szelídező gondolatoktól 's a' magunkról való elméskedésre szorít, 's tégre a' nyájós indulatot jobban tulajdonunká téfzi, tudni való dolog pedig, hogy annak az érzékenségnak bővebb esmérete a' jó erköltsre, 's a' szép tselekedetekre szokott serkenteni, mely-is olyan szükséges tűz hogy nem lehet eléggé gerjesztetni.

Szemben tűnő, és az emlíetésre szükséges dolog, hogy a' szerentsétlen Ötim egyszeriben Istenhez térvén mintegy közönséges gyonáft téfzen, 's ha avar lehet őtet vádolni, hogy egy kevésség igen édesdeden 's engedelmesen hozza elő meg-efett hibáinak okait, meg kell vallanunk, hogy az a' titkos gyönyörűség, a' kedves hibákról való emlékezet, melyet ugyan a' jó erkölts, 's a' Vallás meg nem szenved, 's a' mellyek felől alig mér az ember magától is számat venni, talám az ember szívében vagyon. De ellenben ezen egész Darabban a' Vallás szüntelen úgy képzeltezik mint egy nyájás Anya, a' ki kéz mindenkor szánakozó kebelét szerentsétlen magzatának meg-nyíttani: melyet külvmben az emberek szüntelen fegyverben menykövekkel, és borszu állással szoktanak festeni. Ha G. Comens továbbá egyebet nem érne-is, annál az Halandók között a' való-ságos Bóltességre olyan szükséges végnél, hogy
szc.

szemeink elébe terjeszti a' Halálnak mivoltát, 's bennünket az aval-égyesült irtózdáshoz szoktat, 's egy szóval a' Világi embereket halni taníttya. Ugy el-
 vagyon érve ebben a' munkában a' Játék írás Me-
 sterségének leg-fővebb tétlje, mellyet rend szerint csak
 a' fő erköltsnek munkálodására kell intézni: mert
 a' Játékok írása, akár mit mondaßon-is némellyeknek
 mordságok íranta, örökké az emberségnek jó erkölts-
 nek, okosságnak, és a' díszes illendőségnek leg első
 Oskolái közzül valo léfzen.

A Vig Játék a' nevetséges Erköltsöket ostromlja, 's utálatossá téfzi, a' szomorú Játék pedig az embertelen kegyetlenséget minden vétkeknek kut-
 fejét. Szánakozásra szoktat, fel-ébrefti az érzékeny-
 séget, a' mely arra vífzen, hogy másoknak olyan
 szerentsétlenségen siránkozzunk a' mi rajtuk-is meg-
 történhetik. Kevés Lelkeknek-is vagyon annyi erejek
 's eleveniségek, hogy a' másokéban szohassanak, on-
 nan következik az hogy olyan kantsal szemekkel néz-
 nek mások esetére, abból származik az annyi vífz-
 zás 's kegyetlen ítélet. Vétkezzék le az emberek, az
 önnön magok goromba, és vak szereteteiket, 's tanul-
 ják meg magokévá tenni Felcbaráttjoknak különb
 különbféle forfokat, vífzontagságokat, 's gondollyák-
 meg mitsoda állapotba légyen szívek helyheztetve,
 mely által engedni fognak a' le-kellemetesebb erő-
 nek, tudni-illik, hogy az önnön magok szíveket érez-
 zék, és a' Böltsesség-is ujjabb Világot vífzen.

A mely Lelket a' jószágos tselekedetnek a' kö-
 telesség szeretetének nemes ábrázolása fel-indít, min-
 den

den bizonylyal sokkal készebb az érdeemes dolgoknak gyakorlására. Mihent a' Romaiak a' Forentzius Játekainak nézését félben hagyták, egyébb haszontalan mulatságokért, azonnal fokot el-vesztett a' közönséges Társaság értelmes elevenségéből, 's akkor is lön talám esetenek leg első kezdete. Comeilló a' ki a' Frantziák között Romai észszel birt a' Lélek nagyságának Oskoláját állította fel. Molier a' Polgári életnek okosságát. Kik által hogy a' Frantziák megvilágosodtanak, egész Európából oda járnak az értelemért, 's szüntelen bővittik Párisnak gazdagságát.

Ehez hasonlo egész Nemzet haszndra fordulo dolgokat lehet reménleni az ilyen munkából. A' midőn olvastam G. Comensnek példás történetét, ohajtottam hogy bár mindent annyira meg-hatna mint engemet, ritkább lenne talám a' Világban az a' képtelen kegyetlenség, némely szerentsétlen Ifjakhoz, hogy egyiket a' másikhoz valamellyik félne hajlandósága nélkül kötelezzék, 's a'val mind a' kettőnek azt a' miben remélhették volna egyetlen egy Boldogságokat a' földön életek végéig valo kinokra fordítsák. Nevezetes Példája a' G. Comens, és az Adelájd esete az ilyen erőszakoknak, de még hány ezerek vögnak chez hasonlok, 's hány ezeret nem temetett-el a' békeséges türesnek fájdalmas okossága.

Ha egy pár Ifju ember önként valo akaratbol szövetkezik; azt vélvén hogy egymást valósággal szeretik, holott gyakrabban csak abból származik egyezésék hogy indulattyyokkal nem birnak. Vagy
német.

némellyek azért tselekszék inkább a' szép Nemben, hogy szülejek nehézsége alól való szabadulásokban más módjok nintsen, vagy némely szerentsétlenebbek azért, hogy a' fuljos Arvaságnak keferü kenyerétől mentel légyenek, vagy pedig csak szokásból, hogy szégyenre hajadonan ne maradjanak, vaktában rohannak az Házasság örökös kötelére, még-is hányon nem bánnyák meg száfándélos tetteket? Mitsoda ki-meneteleket lehet hát azoknak várni, a' kik két három öregebb Atyafinak hideg beszélgetéséből, 's végezéséből össze kelnek? Nem fessegetem mind czeknek jobbítását, nehogy jó kívánságomban, el-tévedjéven olyan vélekedési tégyek a' miért a' bé-vett szokásnak a' leg első szabados Urnak, a' Természet leg nagyobb ellenségének Babonás Követői kárhoztassanak. Hanem egy fővebb Boldogságnak tartanám az Halandok között, ha abban modot lehetne tanulni, hogy sok olyan szerentsétlenekeket meg lehetne menteni mind a' két Nemben, a' millyenek csak nekem-is barátságos biztokban titkos keresztyeket ki nyilatkoztatták, hogy nem elég az hogy napjaik firalomban telnek, hanem akkor-is midőn, az egész Természet nyugodalomra k'fzül ők borzodnak ifzodva, hogy ahhoz kell közelédni a' kitől már unalmakban egész voltok fel-háborodik. Ha csak egy volna is az egész Világon olyan boldogtalan Pár, az emberi kötelesség annak mentségére hívna, de hányan eveznek ilyen hajóban? hányon nem találják fel G. Comens életében tulajdon eseteket az Olvasók közül? Minden sanyargatásnak Neme könnyebb lenne annak a' ki ily gyötrelemben vesződik, 's az Égnek leg kedvesebb földi ajándékában a' szeretetben találja unal-

unalomát, mely nagy számadással tartozik azért az, a' ki ilyen inségnek szerzője.

Tsak két Barátnak szeretetére szükség, hogy egyenlő természetek legyen, mennyivel inkább azoknak a' kik együtt akarnak élni. Boldogabb véget lehet azért remélni egy olyan Párnak a' kik a' tisztességes Társalkodásban megismerik hogy egymás Boldogságára látták meg a' Világot.

Meg említem hogy a' mely Spanyol nevek vagnak a' G. Comens történetében, azok helyet tett szett az Irónak Frantzia neveket tenni a' Játékban.

A felett hogy valaki foglalatosságomnak gyaroltságát helyesen meg-ítélje, férhet még az a' szó is ez iránt hozzám, hogy szerelmes dolognak irásához fogtam, és hogy Katona létemre rád érkeztem. Szabad lézen igazulásomra azt felcni, hogy a' mit egy huszonhat Esztendő embernek történetéről egy Tanács Ur-irhatott, annak egy huszonnyolcz Esztendő ember illetlenség nélkül tolmátsoldásához foghat.

Azt sem remélnem hogy valaki olyas tanálkóznék, ha tellyes szabadságába volna is, hogy engemet sorfos Társaimmal együtt az irás gyakorlásának édességétől helyes idejében el-kivánná rekeszteni, midőn ez által az henyeségnek veszedelmét kívánnuk kerülni. Egy ép elméjű ember tsak azért is szereti 's műveli az értelmet, hogy fel-nyitja szemünket minden körüllettünk álló dolgoknak kevés valóságára, erősíti Lelkünket az élethez rogadott unalom

unalom ellen, arra segít minket, hogy az embereknek hamisságát, vagy inkább ártalmas gyengeségeket békességes türelemmel hordozzuk, 's végre hogy magunk tulajdon nyugodalmára elégségesek lehessünk, mely-is a' leg első, leg hasznosabb Tudomány.

Nem felejtik el sokan az irigyekhez szollani, a' kik valamit növekedés alatt Világra bocsátanak, de nekem együgyűség volna, azt említeni-is, mert nintsen ezen mit irigyelni. Hanem azt tudom, hogy a' megszollásra a' leg jobb felelet az, ha az ember igazságáról meg-győződik, hogy, hibáját jobbita, melyen magam-is kívánok lenni tellyes igyekezettel.
